

Rodin, uitkomst en glorieuze finale van een tijdperk van naturalisme en individualisme; Bourdelle, eerste mijlpaal op den weg naar een nieuwe beschaving, waar de eenling zich als een atoom voelen zal van de gemeenschap, en de kunstenaar niet meer zichzelf als een voleinding zien, maar zijn werk bouwen zal in eenklank met den cosmos.

„Ik heb gewerkt voor Rodin”, zal Bourdelle getuigen. Misschien hadden zij elkander veel te leeren, al zou ieder van hen elke nieuwe aanwinst naar eigen wet omzetten in kunst. Moge Bourdelle ook nog verklaren, zinspelend op het meest beroemde werk van Rodin: „de Denker van morgen zal de Tempel in zijn geheel zijn”, toch moest deze verscheidenheid in opvatting de wederzijdsche bewondering niet uitsluiten. Er is in het Walhalla plaats voor meer dan één God en het zijn de grooten niet die elkander verslinden. Bourdelle bewondert Rodin, maar met de klaarziende geestdrift van een die zich de gelijke voelt, die niemand vreest, omdat hij zelf voor allen te vreezen is.

Na Rodin's dood heeft Bourdelle zijn plaats ingenomen aan de spits van de levende beeldhouwers. Zonder in het minst zijn leermeester te kort te doen, voelt men toch reeds bij den eersten oogopslag hoe de kunst van Bourdelle een hoogere lyrische vlucht neemt. Rodin blijft bij één gedachte, bij één mensch. Ik weet niet of het niet wat al te zuiver dialectisch klinkt te verklaren, dat Rodin sommige van zijn scheppingen moedwillig onafgewerkt liet, hoofd en armen afknotte, om den romp of zulk ander detail op zichzelf als een volledige entiteit voor te stellen. Maar zeker erkent men in zijn kunst een exasperatie van het individualisme. Bourdelle integendeel brengt bij ieder van zijn werken hemel en aarde te pas. De opzet moge ontweld zijn aan een innerlijke gedachte of zuiver aan het gevoel, onmiddellijk stijgen zijn beelden boven gedachte en gevoelen uit om enkel maar kreet, of gebed, of gezang te worden. Het komt ons voor dat Rodin zich den dwang oplegde zich te beperken tot het verbeelden van zijn model, dat hij weliswaar doorgrondde tot in de diepten, waar alleen nog de hand van het genie veruiterlijken kan. Terwijl Bourdelle, tot zulke diepte doorgedrongen, zich nog verder meevoeren laat en zijn beelden opvoert tot een afgetrokken licht.

Men aarzelt niet Bourdelle naast Michel-Angelo te prijzen. Maar — is dit de begoocheling van tijdgenooten? — wij zien Bourdelle vuriger en dynamischer. Het schijnt of hij het classicisme, het romantisme en alle modernismen in zich heeft opgenomen en ze verwerkt heeft, zonder nog van een bepaalde groep van kunstenaars deel uit te maken, tot de meest volledige en de meest omvattende kunst die men zich op dit oogenblik droomen kan? Het statische en het dynamische element vervoegen zich in zijn gewrochten. De onmiddellijke indruk overweldigt